

Evropska
komisija

Enoten denar Več priložnosti

ENA VALUTA ZA ENO EVROPO

Pot do eura

SkUP@j

OD 1957

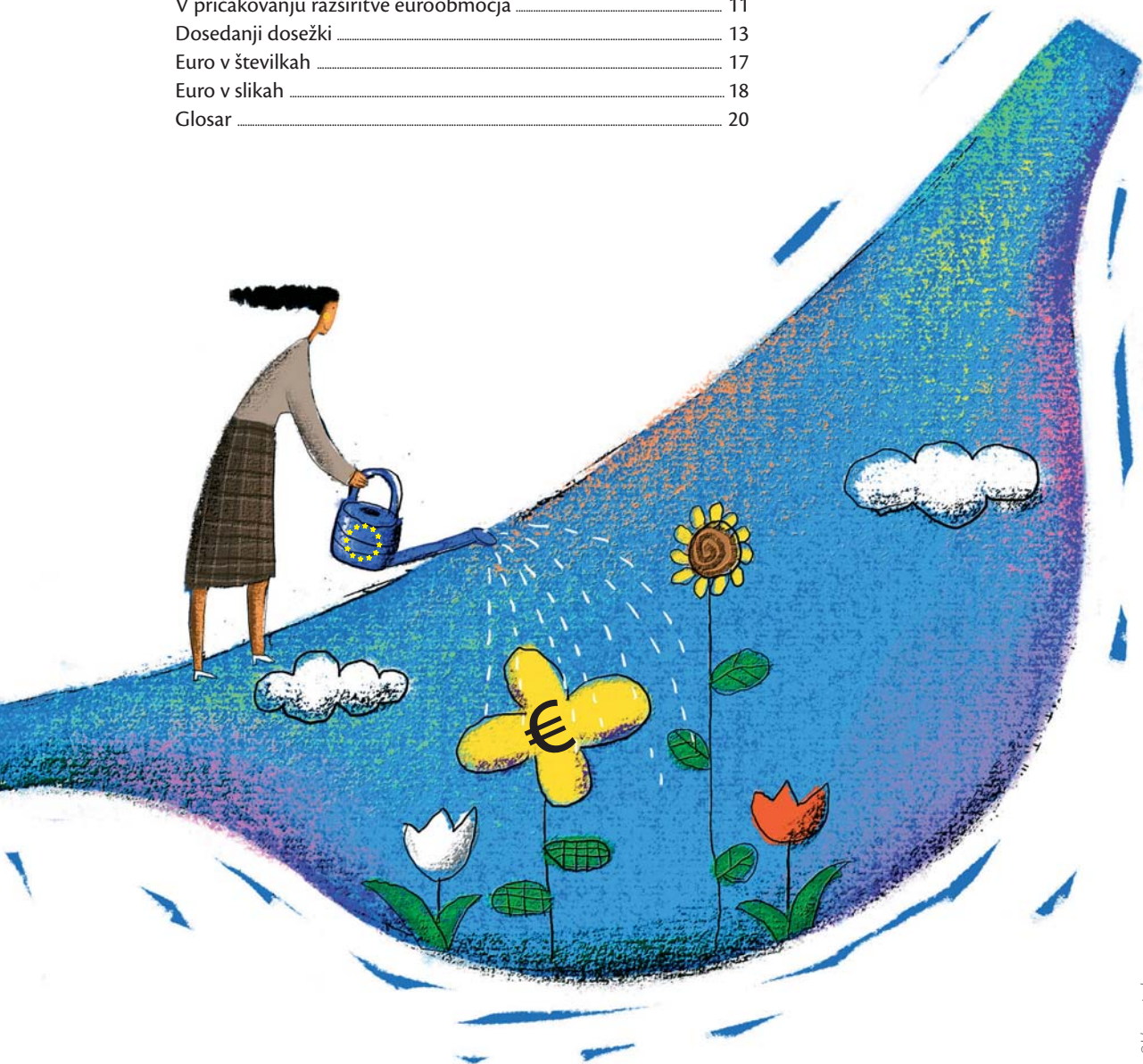

ENA VALUTA ZA ENO EVROPO

Pot do eura

VSEBINA:

Kaj je ekonomska in monetarna unija?	1
Pot do ekonomske in monetarne unije: 1957 do 1999	2
Uvedba eura: 1999 do 2002	8
Upravljanje ekonomske in monetarne unije	9
V pričakovanju razširitve euroobmočja	11
Dosedanji dosežki	13
Euro v številkah	17
Euro v slikah	18
Glosar	20

Kaj je ekonomska in monetarna unija?

Ekonomska in monetarna unija (EMU) je, splošno rečeno, faza ekonomske integracije. Neodvisne države lahko svoja gospodarstva bolj ali manj tesno povežejo v želji, da bi izkoristile določene prednosti, kot so boljša notranja učinkovitost in večja trdnost z ozirom na zunanje dogodke. Obstaja šest stopenj ekonomske integracije.

FAZE EKONOMSKE INTEGRACIJE

1. Preferenčno trgovinsko območje (z nižjimi carinskimi stopnjami med določenimi državami)
2. Prostocarinsko trgovinsko območje (brez notranjih carin za določeno ali vse blago med sodelujočimi državami)
3. Carinska unija (z enakimi zunanjimi carinskimi stopnjami za tretje države in s skupno trgovinsko politiko)
4. Skupni trg (z enotnimi predpisi za izdelke in prostim pretokom blaga, kapitala, dela in storitev)
5. Ekonomska in monetarna unija (enotni trg z skupno valuto in monetarno politiko)
6. Popolna ekonomska integracija (vse zgoraj naštetu, skupaj z usklajeno javnofinančno politiko in drugimi ekonomskimi politikami)

© Christophe Marjolet/PhotoAlto

EKONOMSKA INTEGRACIJA IN EMU V EVROPI

Stopnja ekonomske integracije držav članic Evropske Unije je različna. Vse države članice EU so del EMU in tvorijo skupni trg, znan pod imenom **enotni trg**. Vse usklajujejo svoje ekonomske politike za dobrobit ciljev EMU. Prevzem eura je dolžnost, ki jo določa Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti (Pogodba ali **Pogodba ES**). Določene države članice so bolj tesno povezane in so prevzele enotno valuto – euro. Te države pripadajo euroobmočju in imajo tako skupno valuto kot tudi enotno **monetarno politiko** – vodi jo **Evropska centralna banka**. Tiste države članice, ki niso del euroobmočja, imajo svoje lastne valute in same določajo svojo monetarno politiko. Stopnja ekonomske integracije znotraj EMU je torej mešanica 4. in 5. faze iz zgornjega seznama. Da bi dosegli popolno integracijo, bi morale vse države članice vstopiti v euroobmočje in uskladiti svoje javnofinančne politike, vključno z obdavčenjem, kot tudi druge ekonomske politike.

Besede, tiskane z modro, so razložene v glosarju na koncu brošure.

Gradimo na preteklosti

Ekonomska integracija med neodvisnimi državami ni novost. Francija, Belgija, Švica, Italija in Grčija so bile med letoma 1865 in 1927 povezane v Latinski monetarni uniji. Skandinavska monetarna unija je združevala Švedsko, Dansko in Norveško in je trajala od 1873 do 1924. Med najbolj uspešnimi zvezami je verjetno nemški „Zollverein“, ki se je oblikoval kot carinska unija med nemškimi kneževinami leta 1834 in v okviru katerega je nastala centralna banka, Reichsbank, in enotna valuta, Reichsmark (stara nemška marka), leta 1875.

Pot od ekonomske do monetarne unije: 1957 do 1999

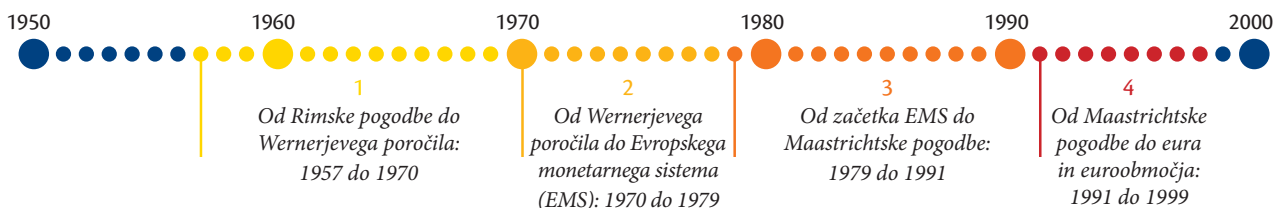
Evropska unija si je prizadevala za EMU vse od konca 1960-ih, ker je obljubljala stabilnost valute in okolje za večjo rast in zaposlenost.

Toda na poti do podpisa **MAASTRICHTSKE POGODBE** (Pogodba o Evropski uniji ali Pogodba EU) leta 1992 je bila vrsta političnih in ekonomskih preprek. Skozi čas so politična neodločnost, razhajanja glede ekonomskih prioritet, šibka ekonomska povezanost in

mednarodni valutni trgi, na katere Unija ni imela vpliva, ovirali nastanek EMU.

V drugi polovici 20. stoletja se je vendarle okrepilo prizadevanje držav članic za tesnejše ekonomsko sodelovanje, ker so v tem videle priložnost za okrepitev političnega sodelovanja in način, kako zaščititi skupni trg.

Ekonomska in monetarna unija je skozi čas prešla štiri faze:

© Evropske skupnosti

OD RIMSKE POGODBE DO WERNERJEVEGA POROČILA: 1957 DO 1970

Rimska pogodba ne zadeva denarja

Povojna ureditev tržnih gospodarstev Evrope, Severne Amerike in Japonske je temeljila na sistemu, dogovorjenem s sporazumom iz **Bretton Woods**, ki je predstavljal mednarodni okvir za stabilnost valut, v katerem sta kot denarni standard prevladala zlato in ameriški dolar. Avtorji **Rimske pogodbe** so tako predpostavili, da bodo stabilne valute ostale pravilo in da bo temelje Evrope mogoče utrditi na doseganju carinske unije in skupnega trga, ki bo omogočal prost pretok blaga, storitev, ljudi in kapitala.

V poznih 1960-ih se pojavijo pritiski na valute

Ureditev iz Bretton Woods se je izkazala za nestabilno že v poznih 1950-ih, še večji pretres pa je sistem doživel v letih 1968–69, ko so tržna nihanja izsilila revalvacijo nemške marke in devalvacijo francoskega franka in tako napovedala novo obdobje nestabilnosti valut. To je ogrozilo sistem enotnih cen skupne kmetijske politike – ki je bil tedaj največji dosežek Evropske skupnosti.

Zgoraj: podpis Rimske pogodbe (25. marca 1957)

Spodaj: Pierre Werner

Skupnost si prizadeva za ekonomsko blaginjo in politični razvoj v EMU

Ob tem zaskrbljujočem dogajanju in glede na to, da je bil projekt carinske unije do tedaj že v veliki meri uresničen, je skupnost oklevala pri postavljanju novih ciljev za politični razvoj v naslednjem desetletju. Nov zagon je leta 1969 prispevalo Barrovo poročilo, ki je predlagalo tesnejše gospodarsko sodelovanje in EMU je na Haaškem vrhu leta 1969 postala uradni cilj. Evropski voditelji so pod vodstvom takratnega luksemburškega premierja Pierra Wernerja ustanovili skupino na visoki ravni, ki je imela nalogo proučiti, kako doseči EMU do leta 1980.

Wernerjevo poročilo – EMU v treh fazah

Wernerjeva skupina je svoje končno poročilo predstavila oktobra 1970. V njem je orisala tristopenjski postopek, ki naj bi privedel do nastanka EMU v obdobju desetih let. Končni cilj bi bile trdne konvertibilne valute, prosti pretok kapitala in trajna zamrznitev menjalnih tečajev – morda celo ena sama valuta. Da bi dosegli zastavljene cilje, je poročilo pozvalo k tesnejšemu usklajevanju ekonomske politike, v okviru katerega bi o obrestnih merah in o upravljanju z rezervami odločali na ravni skupnosti, ter predlagalo okvirje za nacionalne proračunske politike.

OD WERNERJEVEGA POROČILA DO EVROPSKEGA MONETARNEGA SISTEMA: 1970 DO 1979

Čeprav se države članice niso uspele uskladiti glede nekaterih glavnih priporočil poročila, so marca 1971 dosegle vsaj načelni dogovor glede oblikovanja EMU v treh fazah. Prvo fazo, zmanjšanje nihanj menjalnih tečajev, naj bi izvedli poskusno in brez vsakršne zaveze glede drugih faz.

Wernerjeva strategija je predpostavila fiksne menjalne tečaje v odnosu do dolarja kot dane. Avgusta leta 1971, ko je dolar prešel pod režim efektivno drsečega menjalnega tečaja, je nov val tržne nestabilnosti povzročil pregrevanje nemške marke in pokopal upanje, da bi valute skupnosti med sabo tesneje povezali.

Kača v tunelu

Položaj so države članice poskusile rešiti marca 1972 z oblikovanjem „**kače v tunelu**“, ki naj bi delovala kot mehanizem za uravnavanje nihanj njihovih valut (kača) znotraj ozkih meja v odnosu do dolarja (tunel). V dveh letih – času, ki so ga prizadele naftne krize, politična razhajanja in šibek dolar – je kača izgubila večino svojih sestavnih delov; na koncu je bila z Nemčijo, Dansko in državami Beneluksa le malo večja od območja nemške marke.

„Hitra smrt“ kače ni odpravila želje za vzpostavitev območja valutne stabilnosti. Že leta 1977 je tedanji predsednik Evropske komisije, Roy Jenkins predstavil nov predlog za oblikovanje EMU. V omejeni obliki je bil uveden marca 1979 kot **Evropski monetarni sistem (EMS)**, v katerega so bile vključene valute vseh držav članic, razen funta šterlinga.

Roy Jenkins, predsednik
Evropske komisije od leta
1977 do leta 1981

© Evropske skupnosti

OD ZAČETKA EMS DO MAASTRICHSKE POGODBE: 1979 DO 1991

Nadzor nad inflacijo postane prioriteta ES

Evropski monetarni sistem (EMS) je bil utemeljen na konceptu stabilnih, toda prilagodljivih menjalnih tečajev, ki so bili določeni v razmerju do evropske obračunske enote (ECU) – novooblikovane valute na osnovi košarice, ki je izračunana kot tehtano povprečje valut EMS. Znotraj EMS so nihanja valut uravnavali z **mehanizmom deviznih tečajev (MDT)**, tako da so se gibale v razponu $\pm 2,25\%$ osrednjih tečajev, z izjemo lire, ki je lahko nihala $\pm 6\%$.

Medtem ko je bil osnovni namen EMS zmanjšati nestabilnost menjalnih tečajev, zaradi katere naj bi trpele trgovina, investicije in gospodarska rast, je k oblikovanju takšnega sistema nedvomno pripomogla uskladitev prepričanja med državami članicami, da mora nadzor nad cenami in zmanjševanje inflacije postati ekonomska prioriteta. EMS je predstavljal bistven odmik od pretekle ureditve, saj je bilo menjalne tečaje mogoče spremeniti le z medsebojnim sporazumom sodelujočih držav članic in Komisije, kar je pomenilo prenos monetarne avtonomije brez primere.

EMS – desetletje uspeha

V prvih nekaj letih je bilo potrebno EMS kar nekajkrat prilagoditi. Do pogajanj o Maastrichtski pogodbi v letih 1990–91 je že bilo jasno, da je sistem uspešen. Kratkoročno nihanje menjalnih tečajev med valutami ES se je bistveno zmanjšalo zaradi pozitivnih vplivov podobnih stopenj inflacije, določanja obrestnih mer na podlagi ciljnih menjalnih tečajev, skupnega posredovanja na mednarodnih menjalnih trgih ter nadzora kapitala.

Ta uspeh je, skupaj z dragocenimi izkušnjami centralnih bank Skupnosti pri skupnem uravnavanju menjalnih tečajev, pomenil spodbudno podlago za razprave o EMU.

Z enotno valuto bi bil enotni trg popoln

Projekt EMU je spodbudil uresničitev enotnega trga, programa iz leta 1985, ki je imel za cilj odstraniti vse preostale ovire na poti do prostega pretoka blaga, storitev, ljudi in kapitala. Bilo je nedvoumno, da bo vse prednosti notranjega trga težko izkoristiti, saj so poslovni stroški ostajali relativno visoki zaradi obstoja več valut in nestabilnih menjalnih tečajev.

Poleg tega je bilo mnogo ekonomistov in bančnikov iz centralnih bank prepričanih, da nacionalna monetarna avtonomija ni skladna s cilji Skupnosti glede proste trgovine, prostega pretoka kapitala in fiksni menjalnih tečajev. Mnogi so kot potrditev svojega prepričanja videli krizo MDT v letih 1992–93, ki je povzročila umaknitev lire in funta šterlinga iz mehanizma ter razširitev območja nihanja na 15 %.

Delorovo poročilo je predlagalo EMU v treh fazah

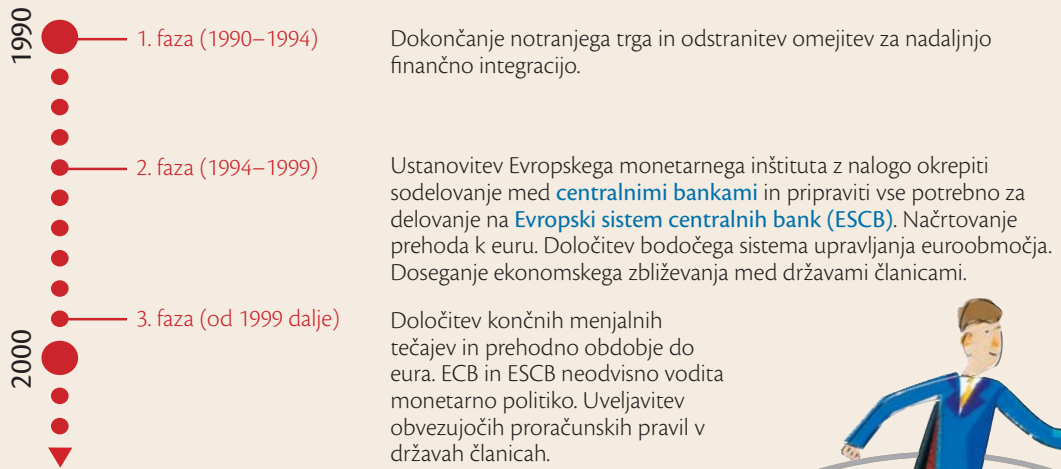
Junija 1988 je **Evropski Svet** na zasedanju v Hannoveru ustanovil Komisijo za ekonomsko in monetarno unijo, ki jo je vodil predsednik Evropske komisije, Jacques Delors, in v katero so bili vključeni vsi guvernerji centralnih bank ES. V poročilu, ki so ga predstavili aprila 1989, so kot cilj monetarne unije soglasno določili popolno liberalizacijo pretoka kapitala, popolno integracijo finančnih trgov, nepreklicno konvertibilnost valut, dokončno zamrznitev menjalnih tečajev in, po možnosti, zamenjavo nacionalnih valut z eno samo valuto.

V poročilu so bile nakazane tri faze nastanka EMU, od tesnejšega usklajevanja ekonomske in monetarne politike do ene same valute z neodvisno Evropsko centralno banko in pravili, ki bodo določala obseg in financiranje primanjkljajev v nacionalnih proračunih.

Jacques Delors, predsednik Evropske komisije od leta 1985 do leta 1995

Tri faze na poti do EMU

© Evropske skupnosti

Na poti k politični,
ekonomski in
monetarni uniji:
Maastrichtska
pogodba

In tako do Maastrichtske pogodbe

Na podlagi Delorovega poročila je Evropski Svet v Madridu junija 1989 odločil, da naj se prva faza EMU sproži julija 1990, leta 1989 pa je Evropski Svet v Strasbourgu sklical medvladno konferenco z nalogo določiti popravke Pogodbe, ki bodo dopustili prehod v drugo in tretjo fazo ter uresničili EMU.

Prva faza EMU je zajemala dokončanje notranjega trga, sprožitev usklajevanja ekonomskih politik in odstranitev ovir za finančno integracijo. Kar zadeva naslednje faze, so popravljanje Pogodbe

močno olajšale obsežne priprave s strani guvernerjev centralnih bank.

Pogodbo o Evropski uniji so potrdili voditelji držav oziroma vlad na zasedanju Evropskega Sveta v Maastrichtu, decembra 1991, hkrati z odločitvijo, da bo Evropa do konca stoletja imela eno samo močno in stabilno valuto.

Da bi ekonomska in monetarna unija lahko zagotovila okvir za več delovnih mest in večjo rast ter preprečila gospodarske šoke, so morale države članice doseči visoko raven konvergenčnosti, preden so lahko uvedle enotno valuto. Zato je Pogodba o Evropski uniji določila „Maastrichtska konvergenčna merila“, ki jih morajo države članice izpolniti, preden prevzamejo euro. Ta so prikazana v tabeli 1. Poleg teh meril naj bi države članice dosegle konvergenco tudi na področju nacionalnega prava in pravnih predpisov, ki urejajo delovanje njihove nacionalne centralne banke ter monetarne zadeve.

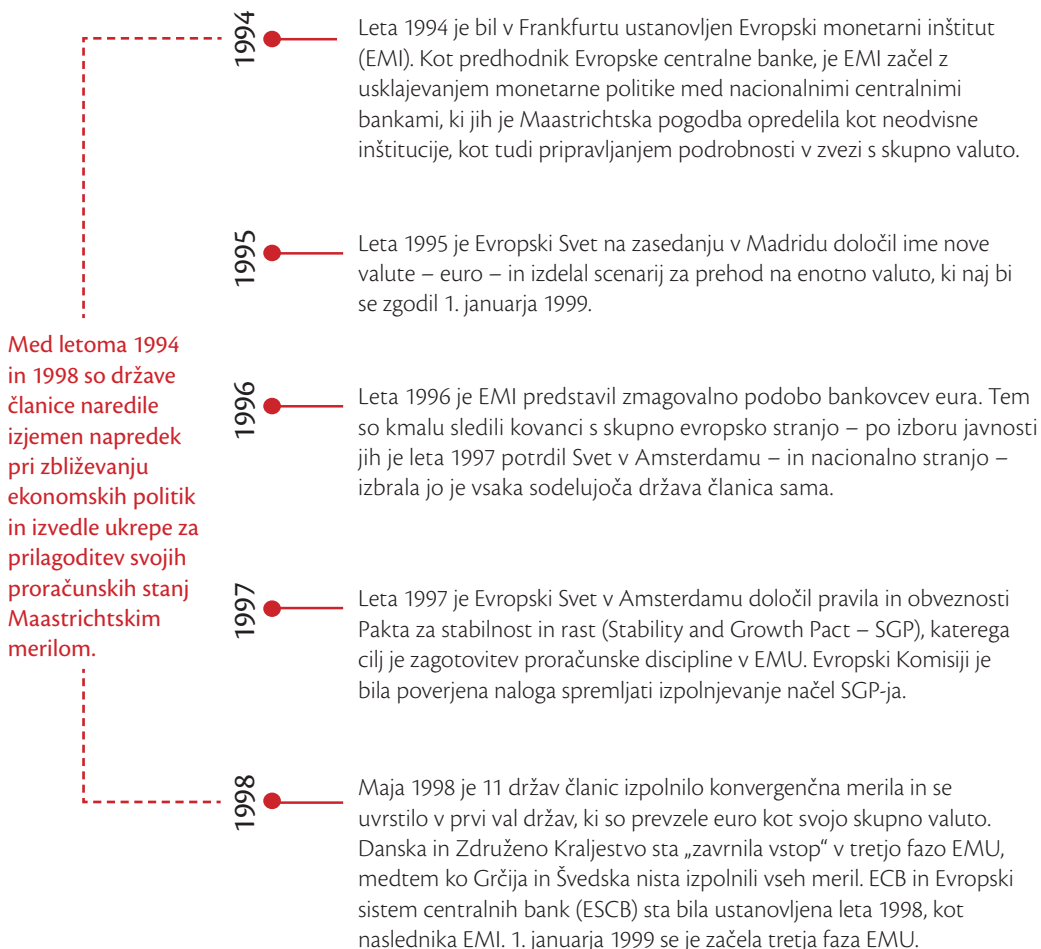
Tabela 1. Maastrichtska konvergenčna merila

Kaj se meri:	Kako se meri:	Konvergenčno merilo:
<i>Stabilnost cen</i>	Stopnja inflacije cen življenjskih potrebščin	Ne presega 1,5 odstotne točke nad stopnjo treh držav članic z najnižjim rezultatom
<i>Zdrave javne finance</i>	Javnofinančni primanjkljaj kot % BDP	Referenčna vrednost: ne presega 3 %
<i>Vzdržne javne finance</i>	Javni dolg kot % BDP	Referenčna vrednost: ne presega 60 %
<i>Trajnost konvergence</i>	Dolgoročne obrestne mere	Ne presega 2 odstotnih točk nad stopnjo treh držav članic z najnižjim rezultatom na področju stabilnosti cen
<i>Stabilnost menjalnega tečaja</i>	Odstopanje od centralnega tečaja	Dveletno sodelovanje v MDT brez bistvenih pritiskov na tečaj

Maastrichtska konvergenčna merila so bila oblikovana z namenom, da bi bila gospodarstva držav članic ustrezno pripravljena na prevzem enotne valute. Zagotovila so skupno osnovo za ugotavljanje stabilnosti, uravnoteženosti in vzdržnosti javnih financ kandidatka za euroobmočje, preko katerih se je odražala usklajenost ekonomske politike in odpornost na gospodarske šoke. Merilo menjalnega tečaja naj bi pokazalo, da je država članica sposobna uravnati svoje gospodarstvo, ne da bi se zatekala k devalvaciji valute.

OD MAASTRICHSKE POGODBE DO EURA IN EUROOBMOČJA: 1991 DO 1999

Z dogovorom o cilju (EMU) in o pogojih (Maastrichtska merila) je lahko Evropska Unija naredila korak naprej. Druga faza EMU se je začela julija 1994 in je trajala do uvedbe enotne valute leta 1999. V okviru druge faze je potekala vrsta pripravljajalnih aktivnosti:

© Evropske skupnosti

Cene navedene v eurih na avtomatih

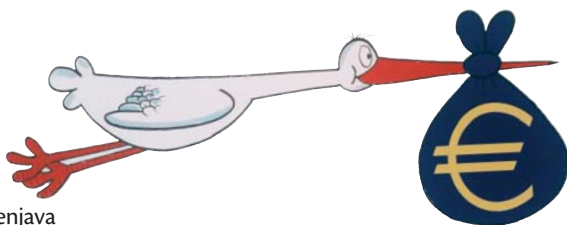
Uvedba eura: 1999 do 2002

31. decembra 1998 so bili nepreklicno določeni menjalni tečaji med eurom in valutami sodelujočih držav članic. 1. januarja 1999 je bil uveden euro in **Eurosistem**, ki ga sestavljata ECB in nacionalne centralne banke (NCB) držav članic euroobmočja, je prevzel odgovornost za monetarno politiko v novem euroobmočju. To je bil začetek prehodnega obdobja, ki naj bi trajalo tri leta in se končalo z uvedbo bankovcev in kovancev eura ter umikom bankovcev in kovancev nacionalnih valut iz obtoka. Leta 2000 se je **Svet** odločil, da je Grčija izpolnila zahtevane pogoje za prevzem skupne valute in država se je 1. januarja 2001 pridružila euroobmočju.

Medtem ko je euro nacionalne valute zamenjal takoj, pri čemer so le-te postale podenote eura, je pravzaprav sprva obstajal le kot imaginarni ali „knjižni“ denar. Bankovci in kovanci nacionalnih valut so še naprej ostali sredstvo vsakodnevnih gotovinskih transakcij. V prehodnem obdobju je bil poslovni in finančni svet tisti, ki je začel uporabljati eure pri svojih vsakodnevnih brezgotovinskih operacijah. Za finančne trge se je ta prehod zgodil takoj – podlaga je bila dobro pripravljena in trgovina znotraj finančnih trgov je delovala samo v eurih. Administracija in poslovno področje sta doživela daljše prehodno obdobje, saj so postopoma prestavili svoje sisteme za računovodstvo, določanje cen in plačila v eure. Za državljane je bil najbolj vidni del prehoda pojav dvojnih cen na etiketah v trgovinah, na bencinskih črpalkah itd. To je bil del razširjene javne kampanje, ki naj bi širši javnosti približala euro in ji predstavila prihajajoče bankovce in kovance.

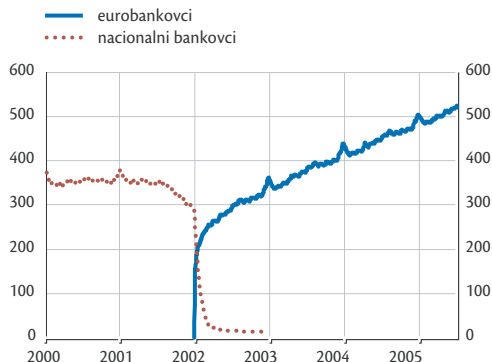
NOVO LETO IN NOVA VALUTA

1. januarja 2002 se je zgodila največja menjava gotovine v zgodovini. To je bil izziv brez primere, pri katerem so sodelovali bančni sektor, trgovci na drobno in debelo, sektor denarnih avtomatov in splošna javnost. Nacionalne centralne banke so zagotovile okoli 144 milijard evrov v gotovini za banke in le-te so denar posredovale dalje trgovcem na drobno, da bi se izognili zastojem pri zagotavljanju gotovine. To je pomenilo, da so bili euri v gotovini dosegljivi v vseh sektorjih prvi dan leta 2002. 3. januarja 2002 je bilo z euri založenih 96 % vseh bančnih avtomatov na euroobmočju. In že en teden po uvedbi je več kot pol vseh gotovinskih transakcij potekalo v eurih.

© Evropske skupnosti

Skupna vrednost bankovcev v obtoku med letom 2000 in junijem 2005 (v mrd EUR)

Vir: ECB.

Menjava gotovine je bila končana v dveh mesecih. Nacionalni bankovci in kovanci so prenehali veljati najkasneje do konca februarja 2002, v nekaterih državah članicah pa že prej. Do takrat je bilo iz prometa umaknjenih več kot 6 milijard bankovcev in približno 30 milijard nacionalnih kovancev, in za več kot 300 milijonov državljanov v 12-ih državah je končno prišel euro.

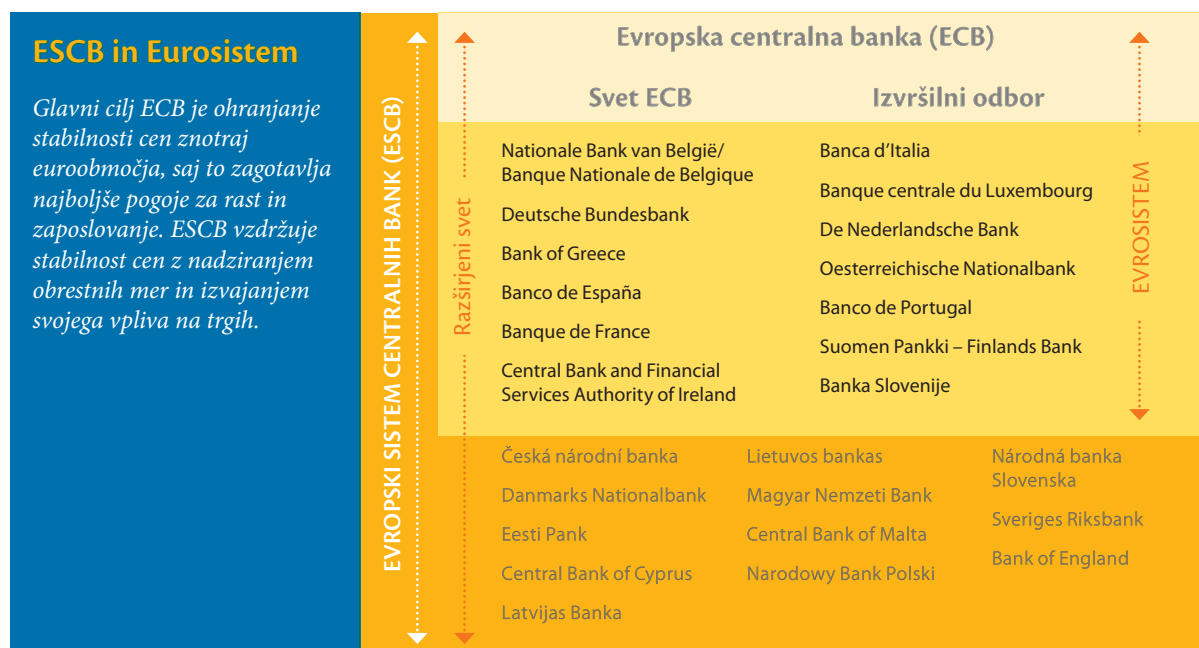
Upravljanje ekonomske in monetarne unije

Tako kot notni trg, tudi EMU ni sama po sebi cilj. Je instrument za pospeševanje ciljev Evropske unije – zlasti uravnotežene in vzdržne ekonomske rasti ter visoke zaposlenosti. Postopki in institucije EMU so bili že od začetka oblikovani tako, da podpirajo te cilje preko vodenja monetarnih in ekonomskih vidikov euroobmočja.

MONETARNA POLITIKA

Euroobmočje ima eno valuto z eno monetarno politiko in z neodvisnim, centraliziranim odločanjem.

ECB in centralne banke vseh držav članic EU tvorijo Evropski sistem centralnih bank (ESCB). Znotraj ESCB, ECB in centralne banke držav članic euroobmočja tvorijo Eurosistem. Odločitve o monetarni politiki v euroobmočju lahko sprejema le Svet ECB, ki ga sestavljajo guvernerji nacionalnih centralnih bank tistih držav članic, ki so prevzele euro, in člani izvršilnega odbora ECB. Svet ECB je najvišji organ odločanja ECB.

Stanje 1. januarja 2007

EKONOMSKA POLITIKA

Večji del odgovornosti za ekonomsko politiko euroobmočja še vedno nosijo države članice, čeprav Pogodba ES od njih zahteva usklajevanje odločitev na področju ekonomske politike za doseganje ciljev Skupnosti. To usklajevanje je zagotovljeno preko Komisije in Ekonomsko-finančnega sveta (**ECOFIN**), ki ga sestavljajo ministri za gospodarstvo in finance iz držav članic. Za usklajevanje so na voljo številne strukture in instrumenti.

Euroskupina

Gre za neformalno združenje ministrov za gospodarstvo in finance tistih držav članic, ki so v euroobmočju, le-ti pa volijo svojega predsednika, ki ima dveletni mandat. Prav tako na zasedanjih Euroskupine sodelujeta Komisija in ECB. Euroskupina je forum za razprave o vprašanih v zvezi z euroobmočjem in za usklajevanje politik.

© Evropske skupnosti

*Jean-Claude Juncker,
luksemburški premier
in finančni minister ter
predsednik euroskupine*

Pakt za stabilnost in rast

S poudarkom na nadzoru gospodarstev držav članic Pakt za stabilnost in rast pomaga pri podpiranju javnofinančne discipline znotraj EMU in zagotavlja zdrave javne finance. Komisija nadzira javnofinančni primanjkljaj v državah članicah, ki mora biti po določilih Pogodbe manjši od 3 % BDP, in dolg, ki mora biti manjši od 60 % BDP. Če država članica prestopi te meje, lahko Svet sproži postopek o presežnem primanjkljaju, ki kot zadnjo možnost vključuje tudi finančne kazni za to državo članico.

DOLG IN
PRIMANJKLJAJ

Širše smernice gospodarske politike (Broad Economic Policy Guidelines – BEPG)

Te smernice so glavni instrument usklajevanja ekonomske politike v EU. Imajo zelo pomembno vlogo pri spodbujanju makroekonomske stabilnosti, strukturnih reform in nemotenem delovanju EMU. BEPG niso obvezujoče smernice za ekonomske politike Skupnosti in držav članic. Temeljijo na razpravah o gospodarski politiki med Evropskimi institucijami in državami članicami. Na podlagi teh razprav lahko Evropska Komisija izdela priporočila za Skupnost in za vsako državo članico, ki jih sprejme Svet ministrov. Svet in Evropska Komisija nadzirata izvajanje teh smernic. Širše smernice gospodarske politike določijo standard, na podlagi katerega se ocenjujejo nadaljnje odločitve glede gospodarske politike na evropski in nacionalni ravni. Če pride do neskladja med smernicami in gospodarsko politiko na ravni določene države članice, lahko Svet poda neobvezujoče priporočilo za popravne ukrepe.

V pričakovanju razširitve euroobmočja

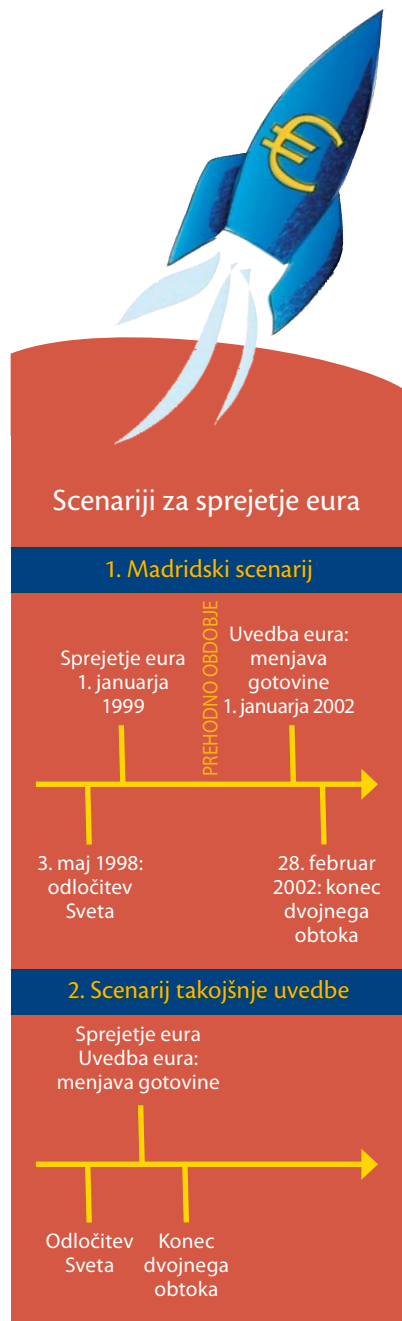
Države članice, ki so v EU vstopile v letih 2004 in 2007, so del EMU, kar pomeni, da usklajujejo svoje odločitve glede gospodarske politike z drugimi državami članicami EU in da so njihove centralne banke del ESCB. Ker pa v euroobmočje niso vstopile takoj ob pristopu k EU, za njihov uradni status do prevzema enotne valute velja, da so to „države članice z odstopanjem“. Ta status jim zagotavlja Pristopna pogodba, s podpisom katere so se zavezale, da bodo v prihodnosti postale polnopravne članice euroobmočja. Nove države članice niso takoj ob pristopu vstopile v euroobmočje, saj zato niso izpolnjevale konvergenčnih meril. Pristopna pogodba jim torej daje čas, da se prilagodijo in dosežejo konvergenco v skladu z zahtevanimi merili. Slovenija je leta 2007 kot prva nova država članica vstopila v euroobmočje.

POTREBA PO KONVERGENCI

Konvergenčna merila – Maastrichtska merila – so ekonomski cilji in institucionalne spremembe, ki jih mora država doseči, preden prevzame enotno valuto in vstopi v euroobmočje. Makroekonomski indikatorji, prikazani v tabeli 1, so merilo konvergence.

SCENARIJI ZA PREVZEM

Medtem ko morajo države, ki želijo vstopiti v euroobmočje, izpolniti konvergenčna merila, je dejanski postopek uvedbe eura pri državah, ki bodo v euroobmočje vstopile kasneje, lahko različen. Ob oblikovanju euroobmočja, so imele ustanovitvene države članice triletno prehodno obdobje, preden so leta 1999 prevzele euro, ki je bil najprej le „knjižni denar“ za negotovinske transakcije, leta 2002 pa so uvedle gotovinsko obliko eura. Po tem t. i. „madrijskem scenariju“, triletno prehodno obdobje posameznikom in poslovnemu svetu omogoča, da se na enotno valuto pripravijo, preden se le-ta pojavi v njihovih žepih. Med prehodnim obdobjem za gotovinsko poslovanje še naprej uporabljajo svoje nacionalne valute. Številne bodoče države članice euroobmočja pa bodo euro prevzele po t. i. „scenariju velikega poka“, po katerem bodo gotovinsko obliko eura prevzele takoj ob vstopu v euroobmočje in v kratkem času umaknile svoje nacionalne valute iz obtoka.

EUROOBMOČJE

Dosedanji dosežki

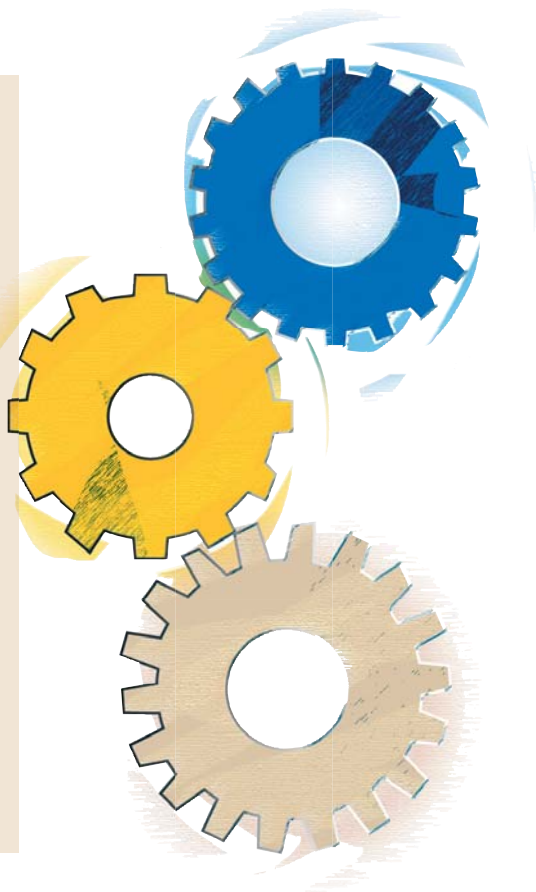
ZANESLJIVE INSTITUCIJE ZA ZDRAVO GOSPODARSTVO

Institucionalni okvir za upravljanje EMU se je izkazal za popoln uspeh in odraža močno zavezanost držav članic euroobmočja do sodelovanja pri ekonomskih zadevah „skupnega pomena“. To sodelovanje je izrednega pomena za rast in zaposlovanje – ter vedno višji življenjski standard – ki ga podpirata enotni trg in EMU.

Posamezne države, kot na primer ZDA in Japonska, imajo centralizirano monetarno politiko in centralizirano **javnofinančno politiko**, ki jo vodi ena sama vlada. V euroobmočju pa je to drugače. Medtem ko ima euroobmočje centralizirano neodvisno monetarno politiko, ki jo vodi ECB, je javnofinančna politika, ki obravnava prihodke in izdatke nacionalnih proračunov, odgovornost nacionalnih vlad, vendar ob upoštevanju pravil na ravni EU. Zato je sodelovanje in usklajevanje med državami članicami euroobmočja pri zadevah javnofinančne politike ključni element, ki poganja ekonomsko in monetarno unijo.

EMU je zgrajena na nekaj močnih ustanovah, ki so skupaj dokazale, da so zelo uspešne pri vodenju njenih dejavnosti:

- **Evropski sistem centralnih bank**, ki povezuje centralne banke vseh držav članic EU, Eurosistem (ECB skupaj s centralnimi bankami tistih držav članic, ki so prevzele euro) in ECB. ECB določa monetarno politiko z jasnimi ciljem zagotavljanja stabilnosti cen.
- **Evropska komisija**, ki preko svojega komisarja in Generalnega direktorata za ekonomske in finančne zadeve (GD ECFIN) nadzira in ocenjuje gospodarski položaj držav članic ter daje priporočila.
- **Svet** v sestavi za ekonomske in finančne zadeve (Ekonomsko-finančni svet), kjer se srečujejo ministri za gospodarstvo in finance iz držav članic, da bi določili širše gospodarske smernice in odločali o priporočilih Komisije, ki tudi sodeluje na srečanjih. Ministri iz euroobmočja se srečujejo kot **Euroskupina** – neformalno združenje, ki mu prisostvujeta Evropska Komisija in ECB

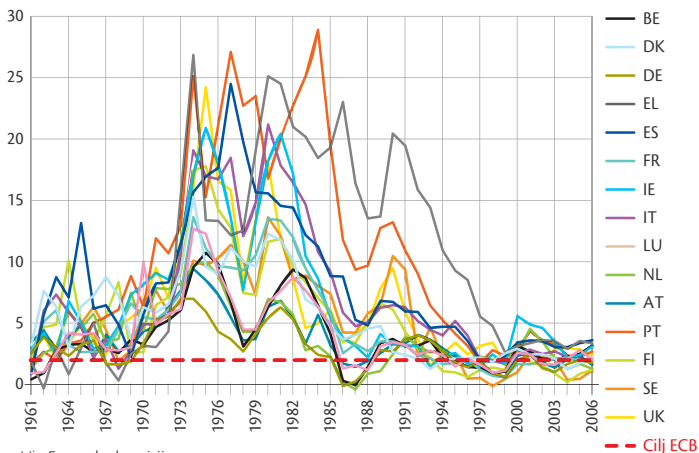

GOSPODARSKA STABILNOST – KORIST ZA VSE

Nestabilnost valut in visoke stopnje inflacije v pretežnem delu 1970-ih in 80-ih let so povzročile težave in negotovost. Toda med izgradnjo ekonomske in monetarne unije je inflacija občutno padla, nato pa ostala nizka. Primarni cilj ECB je nadzor rasti cen na letni ravni in sicer pod, vendar blizu 2-odstotne inflacije v srednjeročnem obdobju. Zgodovinski razvoj inflacije prikazuje grafikon na desni.

Konvergenca inflacije: euroobmočje 12 (letna zvišanja v %)

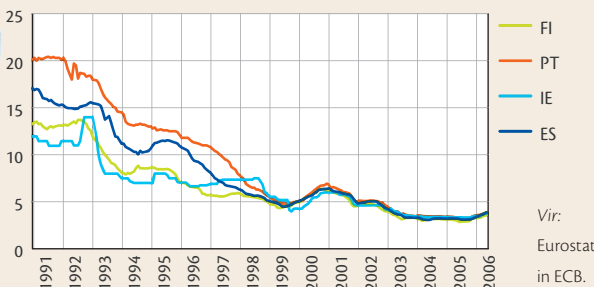

Vir: Evropska komisija.

Prednosti, ki jih prinaša nizka inflacija, je veliko in imajo ugoden vpliv tako na gospodarstvo kot tudi na potrošnike.

- Potrošniška posojila so ugodnejša in vrednost kasnejših poplačil manj negotova. Tako lahko državljani enostavneje in varneje najamejo posojilo, na primer za nakup hiše ali avta, hkrati pa so lahko bolj gotovi glede kasnejših ravni odplačil.

Hipotekarne stopnje v štirih državah euroobmočja

Vir: Eurostat in ECB.

- Gospodarski sektor ima več spodbud za investicije. Ko je inflacija visoka in se hitro spreminja, posojilodajalci v obrestno mero vključijo varnostno rezervo, t. i. premijo za tveganje. Pri nizki ali stabilni inflaciji te varovalne rezerve niso več potrebne. Tako se sprosti denar za investicije v gospodarstvu – kar ugodno vpliva na rast in zaposlovanje.
- To ugodno vpliva na družbo in socialno kohezijo. Velike spremembe inflacije povečujejo vrzel med bogatejšimi in revnejšimi družbenimi sloji. S stabilno rastjo cen so slednji bolje zaščiteni pred izgubo premoženja in kupne moči.

ENOTNA VALUTA – DOPOLNILO ENOTNEMU TRGU

Poslovanje z več valutami ima za posledico oteženo primerjavo stroškov in cen znotraj enotnega trga. Enotna valuta – euro – te pomanjkljivosti odpravlja in prinaša koristi tako potrošnikom kot podjetjem:

- Stroškov menjave denarja na mejah, tako imenovanih transakcijskih stroškov, v euroobmočju ni več. To zmanjša stroške tistim, ki potujejo, tako službeno kot zaradi študija ali na počitnice. V preteklosti bi se posameznik s 1 000 nemškimi markami v žepu na potovanju skozi 13 držav članic po menjavi v vsaki izmed držav domov vrnil z manj kot 500 markami – ne da bi opravil en sam nakup. Danes bi se posameznik, ki bi na pot odšel s 1 000 euri, vrnil domov z enako vsoto v žepu.
- Euro na enotnem trgu omogoča preglednost cen. Potrošniki in podjetja lahko zlahka primerjajo cene blaga in storitev po vsej EU. To ima za posledico povečano konkurenco med dobavitelji in izvaja pritisk na cene v euroobmočju. Omenjeno preglednost podpira tudi nizka rast cen, saj je možno spremembe relativnih cen hitreje opaziti. Konkurenčnost spodbuja tudi e-trgovanje preko interneta, kar omogoča enostavno mednarodno primerjavo cen.
- Transakcijski stroški so lahko zelo veliki – pred uvajanjem eura so bili po ocenah med 0,3 % in 0,4 % BDP v EU, t. j. 20–25 milijard €. Podjetja, ki so poslovala z blagom, ljudmi in kapitalom po vsej EU, so imela veliko tovrstnih stroškov. Z odpravo transakcijskih stroškov v euroobmočju so ta sredstva zdaj na voljo za produktivne investicije v rast in službe, pospešilo pa se je tudi trgovanje znotraj skupnosti. Poleg tega pa odprava transakcijskih stroškov na enotnem trgu dela pozitivno vpliva na privlačnost euroobmočja za tuje investicije.

© Christophe Marjolet/PhotoAlto

© Evropske skupnosti

© Imagesource

MEDNARODNA VLOGA EURA

Euro je močna mednarodna valuta. Ob zavezi držav članic euroobmočja, trdnem in preglednem vodenju monetarne politike ECB ter velikosti in gospodarski moči euroobmočja se je euro uvrstil med privlačne svetovne valute, kot sta ameriški dolar in japonski jen. Tabela 2 kaže primerjavo med nekaterimi glavnimi gospodarskimi kazalniki euroobmočja in EU z ZDA in Japonsko:

© Christophe Marjalet/PhotoAlto

Preglednica 2

Ključni kazalniki (2004)	Euroobmočje	EU	ZDA	Japonska
Število prebivalcev (v milijonih)	311	459	294	127
BDP (v bilijonih €, preračunano po pariteti kupne moči)	7,6	10,3	10,2	3,3
Delež v svetovnem BDP-ju (v % po PKM)	15,3	21,1	20,9	6,9
Izvoz (*) (blago in storitve v % BDP)	19,5	12,8	9,8	13,6
Uvoz (*) (blago in storitve v % BDP)	17,8	12,6	15,1	11,6

(*) Ne vključuje trgovine znotraj EU.

Vir: Podatki ECB, 2004.

Kot kaže tabela, je euroobmočje močan in odprt trgovinski blok. Ta odprtost, v povezavi z močjo eura v okviru EMU, prinaša **mnoge prednosti**.

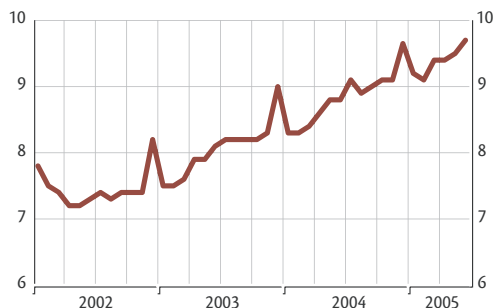

- Euroobmočje je kot največja svetovna trgovinska sila privlačno namembno območje za trgujoče države, ki želijo opravljati posle znotraj enotnega trga. Podjetja v euroobmočju lahko izdajajo račune in plačujejo v eurih, kar zmanjša njihove stroške in tveganje ter omogoča boljše načrtovanje poslovanja.
- Euro je tudi privlačna rezervna valuta za druge države. Delež eura v rezervah za devizno poslovanje, ki jih imajo centralne banke po svetu, se povečuje in je znašal okoli 25 % ob koncu leta 2004, kar je precej več kot poprej skupni delež nacionalnih valut, ki jih je zamenjal.
- Moč eura in njegova naraščajoča uporaba v mednarodni trgovini daje euroobmočju veliko težo v mednarodnih finančnih ustanovah in organizacijah, kot so Mednarodni denarni sklad, Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) in Svetovna banka. Medtem ko so države članice pogosto neposredno zastopane v teh organih, pa Ekonomsko-finančni svet, Komisija in ECB pri posameznih srečanjih teh mednarodnih organizacij sodelujejo ločeno ali kot del delegacije EU.

Euro v številkah

V pripravah na uvedbo eura je bilo izdanih okrog 14 milijard eurskih bankovcev v vrednosti 633 milijard € in 52 milijard eurskih kovancev – za katere je bilo uporabljeno 250 000 ton kovine. Na euroobmočju je bilo 1. januarja 2002 zjutraj ob uvedbi eurske gotovine na voljo okrog 7,8 milijarde bankovcev v vrednosti 140 milijard €. Kot kaže graf na desni, je od takrat povpraševanje nenehno naraščalo (viški v rasti predstavljajo povečano povpraševanje po bankovcih v času okoli Božiča).

Skupno število eurobankovcev v obtoku med letom 2000 in junijem 2002 (v mrd EUR)

Vir: ECB.

Do leta 2005 je bilo v obtoku skoraj 10 milijard eurskih bankovcev v vrednosti preko 500 milijard € in več kot 63 milijard eurskih kovancev v vrednosti več kot 16 milijard € – bankovce je mogoče dvigniti na več kot 229 000 bančnih avtomatih v euroobmočju.

Izključno pravico za odobritev izdaje eurskih bankovcev ima ECB. Njihovo izdelavo si delijo nacionalne centralne banke. Eurske kovance izdajajo države članice euroobmočja v količinah, ki jih odobri ECB.

Euro v slikah

VSI EURSKI BANKOVCI IMAJO ENAKO PODOBO

Podoba bankovcev je bila izbrana na natečaju, organiziranem na območju celotne Evropske unije. Zmagovalne podobe je navdihnila tema „obdobja in slogi v Evropi“ in prikazujejo arhitekturne sloge sedmih obdobjev evropske kulturne zgodovine: klasike, romanskega sloga, gotike, renesanse, baroka in rokoka ter moderno arhitekturo. Vse prikazujejo elemente, kot so okna, prehodi in mostovi. Bankovci so različnih velikosti, živih barv in imajo na površini izbokline, ki pomagajo slabovidnim pri prepoznavanju njihove vrednosti.

Zaščitni elementi

Tako eurski bankovci kot eurski kovanci imajo vgrajene izpopolnjene varnostne elemente za preprečevanje ponarejanja. Izbočeni tisk dela bankovce posebne na otip, poleg tega imajo tudi vodne žige, varnostne nitke in holograme, ki so vidni z obeh strani. Kovanci so zaščiteni z edinstveno sestavo kovin in strojno čitljivimi oznakami.

© ECB

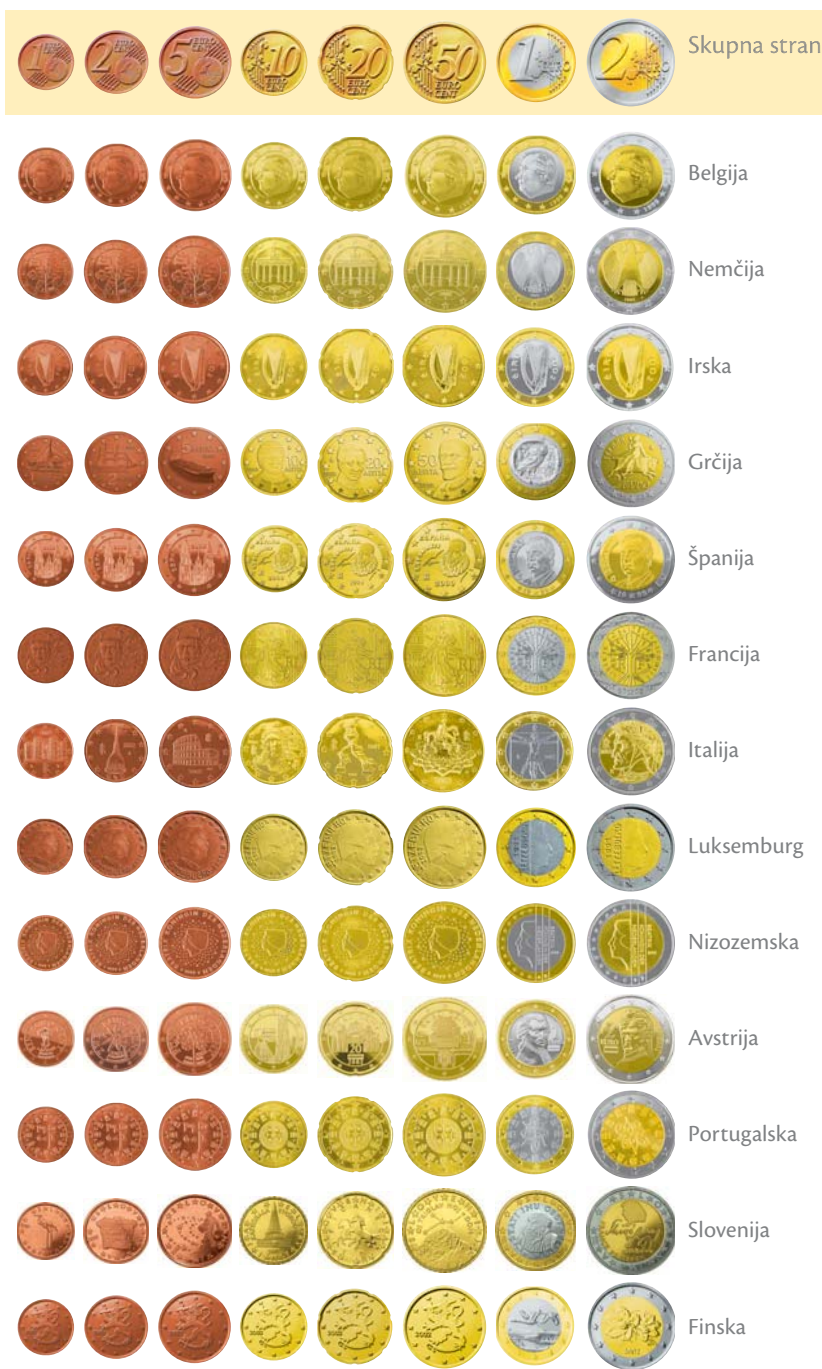
Na spletni strani
ECB najdete
predstavitev
varnostnih vidikov:
www.ecb.eu

EURSKI KOVANCI IMAJO RAZLIČNE PODOBE

Eurski kovanci imajo na eni strani enako podobo, na drugi pa se razlikujejo po posameznih državah glede na izvor. Vsaka članica euroobmočja izbere svojo serijo podob, ki odsevajo njeno specifično zgodovino ali kulturo. Poleg članic euroobmočja imajo pravico izdajati eurske kovance tudi Monako, San Marino in Vatikan. Skupna podoba na mnogih kovancih predstavlja zemljevid euroobmočja; ta podoba bo zaradi širitve euroobmočja zdaj prenovljena. Na kovancih, ki jih bodo po uvedbi eura izdajale nove članice euroobmočja, bo prenovljena skupna podoba, ki jo bodo postopno uvedle tudi obstoječe članice.

Posebne podobe ob posebnih dogodkih

Vsaka država članica euroobmočja lahko enkrat letno izda spominski kovanec za 2 €. Ti kovanci imajo enako zunanjo obliko in lastnosti ter enako skupno plat kot običajni kovanci za 2 €. Od ostalih se razlikujejo po svoji spominski podobi na drugi, nacionalni plati kovanca. Finska je, na primer, v letu 2005 izdala spominski kovanec za 2 € v počastitev ustanovitve Združenih narodov in finskega članstva; Grčija je izdala spominski kovanec leta 2004 v počastitev olimpijskih iger v Atenah.

Glosar:

Brettonwoodski sporazum: To je bil sistem mednarodne monetarne politike, ki so ga leta 1944 sprejele vodilne svetovne gospodarske sile. Od podpisnic je zahteval vezavo njihovih valut na ceno zlata in tako prispeval k mednarodni denarni stabilnosti.

Centralna banka: Državna banka, ki vodi monetarno politiko, upravlja z državnimi denarnimi rezervami in nadzira fizično dobavo denarja ter plačilni sistem.

ECOFIN: Svet Evropske unije, ki ga sestavljajo ministri za gospodarstvo in finance držav članic EU.

Enotni trg: Carinska unija, v kateri veljajo skupne usmeritve glede svobodnega pretoka kapitala, blaga, dela in storitev. Enotni trg je podoben skupnemu trgu, vendar daje večji poudarek odstranjevanju trgovinskih ovir, kot so tehnični standardi in takse. EU je bila najprej skupni trg, leta 1992 pa je postala enotni trg.

Eurosistem: Del ESCB, ki ga sestavljajo centralne banke euroobmočja in ECB.

Euroskupina: Ministri za gospodarstvo in finance držav članic euroobmočja.

Evropska centralna banka (ECB): Centralna banka euroobmočja. ECB neodvisno upravlja monetarno politiko euroobmočja.

Evropski monetarni sistem (EMS): Sistem za upravljanje nihanja tečajev, ki ga je ustanovila Evropska skupnost leta 1979, da bi nadomestil sistem „kača v tunelu“.

Evropski sistem centralnih bank (ESCB): Združuje centralne banke EU in ECB.

Evropski svet: Srečanja predsednikov držav in vlad držav članic Evropske unije in predsednika Evropske komisije.

Javnofinančna politika: Zadeva upravljanje vladnih prihodkov (npr. obdavčevanje) in odhodkov (npr. poraba za zdravstveno varstvo).

Kača v tunelu: Mehanizem za upravljanje tečajne politike v razmerju glede na ameriški dolar, ki ga je vzpostavila Evropska skupnost leta 1972.

Maastrichtska pogodba (Pogodba o Evropski uniji): Maastrichtska pogodba, podpisana leta 1992 v nizozemskem mestu Maastricht med državami članicami Evropske skupnosti, je razširila predlog Evropske skupnosti in ga spremenila v Evropsko unijo ter vodila v nastanek EMU in eura.

Mehanizem deviznih tečajev (MDT): Značilnost evropskega monetarnega sistema, po katerem se članice EMS dogovorijo za vzdrževanje relativnih vrednosti svojih tečajev v ožjih mejah glede na ECU (evropsko obračunsko enoto). Ob uvedbi eura leta 1999 je ERM zamenjal ERM II, s čimer so tečaji držav članic ERM II vezani na euro v okviru nihanja $\pm 15\%$.

Monetarna politika: Zadeva upravljanje s količino denarja v obtoku, tj. s tiskanjem denarja ali določanjem obrestnih mer.

Pogodba ES: Glej Rimska pogodba.

Rimska pogodba (Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti): Podpisana je bila leta 1957 v Rimu in je pomenila ustanovitev Evropske gospodarske skupnosti, predhodnice Evropske skupnosti. Z Maastrichtsko pogodbo je bila preimenovana v „Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti“ (Pogodba ES).

Svet (Svet Evropske unije): Združuje predstavnike vlad držav članic. Je organ odločanja Evropske unije. Predstavniki vlad se sestajajo v različnih sestavah Sveta; vladni ministri za okoljska vprašanja se na primer sestajajo v Svetu za okolje.

Niti Evropska komisija niti katera koli oseba, ki deluje v njenem imenu, ni odgovorna za kakršno koli uporabo sledečih informacij.

Veliko dodatnih informacij o Evropski uniji je na voljo na internetu.

Dostop je mogoč na strežniku Evropa (<http://europa.eu>).

Luxembourg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti, 2007

Europe Direct je služba za pomoč pri iskanju odgovorov na vprašanja v zvezi z Evropsko unijo.

Brezplačna telefonska številka (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*): Nekateri operaterji mobilne telefonije ne dovoljujejo vzpostavitev zveze s številkami 00 800 ali pa te klice zaračunavajo.

Generalni direktorat za gospodarske in finančne zadeve Evropske komisije
http://ec.europa.eu/economy_finance/index_en.htm

Eurostat – Statistični urad Evropskih skupnosti
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Evropska centralna banka
<http://www.ecb.eu/>

Evropska komisija
<http://ec.europa.eu/>

Euro
<http://ec.europa.eu/euro>

Evropska komisija

ENA VALUTA ZA ENO EVROPO

Pot do eura

2007 – 20 str. – 17,6 × 25 cm

ISBN 92-79-04489-3

© Evropske skupnosti, 2007

Reprodukcija je dovoljena z navedbo vira.

Printed in Belgium

TISKANO NA BELEM PAPIRJU, KI NE VSEBUJE KLORA

ENA VALUTA ZA ENO EVROPO

Pot do eura

1. januar 1999 je bil pomemben dan za zgodovino. 11 držav Evropske unije je takrat ustvarilo monetarno unijo z enotno valuto, eurom.

Eurobankovci in eurokovanci so vstopili v obtok 1. januarja 2002. Vendar se je zgodovina skupne evropske valute dolgo pripravljala, začetki segajo v sam izvor Evropske unije. Petdeset let po tem, ko je Rimska pogodba postavila temelje današnje EU, je euro največji in najvidnejši uspeh v procesu evropske integracije.

Zgodovinski podvig uvedbe eura je opisan v pričujoči brošuri in priloženem posterju, ki sta na voljo na http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/general/general_en.htm

Urad za publikacije
Publications.europa.eu

ISBN 92-79-04489-3

9 789279 044892